

Derviš Sušić o bosanskohercegovačkom seljaku – podsjećanja (16)

Pripremio: Nadan Filipović

Iako je u osmanskome carstvu položaj kmeta – hrišćanina bio mnogo nepovoljniji, istorija muslimanskog bosansko-hercegovačkog seljaka, siromašnog i srednjeg, toliko je tragična i krvava da čovjeku dođe da se pita – kojih je dimenzija strahota kojom je platio nekoliko ekonomskih i društvenih prednosti nad kmetom. Tragedija tog seljaka počela je davno prije poraza turske vojske (u kojoj je bilo više hrišćana sa Balkana i Podunavlja nego bosansko-hercegovačkih Muslimana) pod Bečom, i prije pada Budima. Teret vojnih obaveza, sve veći ozakonjeni i nezakoniti nameti, neuspjele i krvavo ugušene pobune protiv regionalnih organa ili centralne vlasti, stalni gubici na granici prema zapadu, u agresiji ili u odbrani, prisilne ili propagandom izazvane migracije u Vojvodinu, Mađarsku ili Slavoniju, i iz tih krajeva potpuno istrebljenje muslimanskog stanovništva i tragova o njemu, a u tome, posebno muslimanskog seljaštva, od strane ofanzivnog srednjoevropskog feudalizma, gubici u vojskama pobunjenih begova protiv centralne osmanske vlasti, gubici u malim, ali krvavim ratovima koje su begovi vodili međusobno oko zemlje, šume, selišta, ispasišta, ili oko primata u Bosni, gubici u egzekucijama osmanske vlasti po Bosni, hronično nerodne godine, glad, kuga, kolera, lepra, sifilis dobijen u kontaktu sa zapadnim susjedima, nedostatak bilo kakvog poticaja za unapređenje poljoprivrede, samovolja i korupcija lokalnih organa vlasti i zelenaštva varoških trgovaca, propadanje, čiju je oštrinu muslimanski seljak morao nadomirivati destinama „iracionalnih“ provala ili dugim periodima letargije i flegme, sva su te nesreće, uz mnoge druge, dovele muslimanskog seljaka na dno egzistencijalne ljestvice. Tek početkom druge polovine devetnaestog vijeka, on je počeo zajedno s hrišćanskim seljacima finansirati delegacije za daleki put nekom moćnom hrišćanskom vladaru, a koje treba da se žale na stanje i mole moćnike za intervenciju kod cara u Stambolu da ublaži zulum po Bosni. Što je to klasno političko zajedništvo počinjalo tako kasno, krivicu snose, prije svega, vodeće muslimanske veleposjedničke, trgovačke i klerikalne snage, a i klerikalni i svjetovni rukovodni sloj pravoslavnih i katoličkih masa, sloj koji se najvećim dijelom lijepo gnijezdio u čaršijama i medžlisima i uz kajmakame, kmetovske pokrete pomagao, ali i odmagao im, saradnjom s vlašću ili podjarujući ih potajno šovinizmom dok su tom sloju mogli služiti kao politička karta u nagodbama s vlašću, ali čim bi ti pokreti počeli predstavljati klasna pitanja koja su zasijecala i u interese ovih „uglednika“, oni su ostavljali braću na cjedilu i brinuli i dalje za svoje čekmedže. Uz časne izuzetke, sveštenstvo sve tri vjere bilo je od vlasti korumpirano.

O Dervišu

Autor Administrator

Utorak, 10 Lipanj 2014 19:22 - Ažurirano Utorak, 10 Lipanj 2014 19:45

Vodeće snage iz sva tri etno-religijska korpusa doprinijela su, svaka na svoj način, da kmetovi i slobodni siromašni seljaci ostanu razjedninjeni, ušančeni u, često protivstavljenim taborima, iako ih je život, a ne samo neposredni ekonomski interes, upućivao na zajednički pravac borbe. Još jednom se pokazalo da seljaštvo bez neke zrelije vodeće snage koja će u svojoj strategiji čvrsto držati i njihove životne interese, ne može riješiti nijedno svoje egzistencijalno pitanje do kraja. Ali može predstavljati veliku silu ako mu barjak pred njim ubjedljivo obeća nadu, makar i u polovično rješenje.{jcomments on}